

Експертиза шкільних підручників

з «Трудового навчання» для 9 класу
загальноосвітніх навчальних закладів
Науково-методичні матеріали

Підготував:

Вдовченко Віктор Володимирович,

доктор філософії в галузі дизайну, старший науковий співробітник
відділу технологічної освіти Інституту педагогіки НАПН України
професор, вчитель вищої категорії, вчитель-методист,
член Національної спілки дизайнерів України

Зміст слайд-презентації

1. Титульна сторінка
2. Зміст слайд-презентації
3. 1. Структурування змісту підручників
4. 2. Особливості структурування підручників з «Трудового навчання» для основної школи
5. 3. Зміст розділів підручників
6. 4. Складові предметної проектно-технологічної компетентності підручників та їх зміст
7. 5. Міжпредметні зв'язки. Профінформація
8. 6. Особливості вимог до оцінки підручників з «Трудового навчання» для основної школи /початок/
9. 7. Особливості вимог до оцінки підручників з «Трудового навчання» для основної школи /закінчення/
10. 8. Запитання і завдання для перевірки рівня компетентності експерта проекту підручника з трудового навчання. №1-5
11. 9. Запитання і завдання для перевірки рівня компетентності експерта проекту підручника з трудового навчання. №6-12
12. 10. Процес створення швейного виробу. Технологія виготовлення виробу
13. 11. Словник ключових понять та термінів
14. 12. Література
15. 13. Запрошення до наукового, навчального та методичного співробітництва

1. Структурування змісту підручників

Сучасний підручник із трудового навчання – це методичний конструктор процесу трудового навчання.

Навчальний матеріал, система завдань структуруються відповідно до основних етапів проектно-технологічної предметно-перетворювальної діяльності, **обов'язковими результатами** якої є створені учнями вироби, особисті матеріали проектування та індивідуальний рівень сформованості предметної проектно-технологічної компетентності.

Зміст підручників з навчального предмета «Трудове навчання» в основній школі формується на основі:

- способів поетапної навчальної проектно-технологічної діяльності для формування предметної проектно-технологічної компетентності учнів,
- реалізації їхнього творчого потенціалу,
- задоволення освітніх особистісних і соціальних потреб,
- забезпечення якості життя.

2. Особливості структурування підручників з «Трудового навчання» для основної школи

ЗМІСТ

Розділ 1. Основи матеріалознавства

§ 1. Штучні текстильні волокна. Властивості тканин штучного походження	8
Лабораторно-практична робота. Визначення волокнистого складу зразків тканини натурального і штучного походження	14
Завдання для самоперевірки до розділу 1	17

Розділ 2. Технологія виготовлення швейних виробів

§ 2. Моделювання швейних виробів. Стиль в одязі	22
Практична робота. Визначення стилів одягу	35
Практична робота. Визначення поясного одягу за силуетом і кроєм	36
§ 3. Художнє моделювання поясного виробу	37
Практична робота. Виконання художнього й робочого ескізу поясного виробу	47
§ 4. Технічне конструювання поясного виробу	48
Практична робота. Зняття мірок для побудови кресленника спідниці	51
Практична робота. Побудова кресленника основи прямої спідниці	64
Практична робота. Технічне моделювання на основі прямої спідниці	65
§ 5. Добір і розрахунок тканини для виготовлення поясного виробу	67
Практична робота. Добір і розрахунок матеріалів для виготовлення поясного виробу	74
§ 6. Розкрій деталей швейного виробу	75
Практична робота. Розмічання та розкроювання деталей виробу	84
Завдання для самоперевірки до розділу 2 (§ 2–6)	88
§ 7. Послідовність пошиття спідниці	94
Практична робота. Визначення технологічної послідовності пошиття швейного виробу	97
§ 8. Машинні шви	98
Практична робота. Підготовка швейної машини до роботи	106
Практична робота. Виконання зшивного шва в розпрасування	107
Практична робота. Виконання шва упідгин із закритим зрізом	108
§ 9. Підготовка спідниці до першого примірювання. Перша примірка	110
Практична робота. Підготовка виробу до першого примірювання	112
Практична робота. Проведення першої примірки	114

238

Підручники з трудового навчання для основної школи створюються відповідно **до одного із запропонованих блоків** інваріантної (обов'язкової для вивчення) складової чинної навчальної програми з трудового навчання. Блоки обираються школою залежно від умов поділу на групи хлопців і дівчат, кадрового забезпечення та інтересів учнів.

Для 9-го класу пропонується вибрати один блок з трьох:

1. Технологія виготовлення комплексного виробу.
2. Технологія виготовлення виробів в'язаних спицями.
3. Технологія виготовлення виробів в етнічному стилі.

Відповідно до змісту чинної навчальної програми підручник містить **чотири розділи**:

- I. Основи матеріалознавства;
- II. Технологія виготовлення виробів;
- III. Основи техніки, технологій і проектування;
- IV. Технологія побутової діяльності.

3. Зміст розділів підручників

Навчальний матеріал **першого й другого розділів** підручників із трудового навчання диференціюється за провідними обслуговуючими і технічними видами діяльності.

У 9-му класі навчальний матеріал I і II розділів підручника:

- **з обслуговуваних видів діяльності** організовує проектно-технологічну діяльність щодо створення в'язаного виробу,
- **з технічних видів діяльності** – виготовлення комплексного виробу.

Відповідно до змісту третього блоку інваріантної складової – виготовлення виробу в етнічному стилі.

За підручниками **з обслуговуючих і технічних видів діяльності** можуть навчатися **хлопці й дівчата**.

Третій розділ підручника відображає базові знання з основ техніки, сучасних технологій промислового та навчального виробництва. Розділ містить матеріал з основ проектування як складової навчальних проектів, які цілісно реалізуються під час вивчення варіативних модулів чинної навчальної програми.

Четвертий розділ спрямований на оволодіння функціональними знаннями й уміннями дотримання якісної особистої гігієни, естетичного облаштування побуту, довколишнього середовища.

4. Складові предметної проектно-технологічної компетентності підручників та їх зміст

Відповідно до структури предметної проектно-технологічної компетентності підручники містять:

загальнотехнічні компетенції (способи пізнання елементів матеріалознавства, машинознавства, графічної грамоти, основ декоративно-ужиткових мистецтв, домашнього господарювання тощо);

компетенції репродуктивної діяльності (способи оброблення різних конструкційних матеріалів із використанням відповідних засобів праці, дотриманням правил безпечної праці);

компетенції творчої діяльності, які є інноваціями змісту й структури сучасних підручників із трудового навчання

- (способи проектування образу майбутнього виробу, його моделювання та конструювання;
- визначення учнями способів технології виготовлення власних виробів, які забезпечують можливість виходити за межі наперед визначених алгоритмів;
- способи оцінювання результатів власної навчальної діяльності за чітко визначеними критеріями;
- способи ціннісно-смислових установок, соціально-комунікативної, партнерської взаємодії).

5. Міжпредметні зв'язки. Профінформація

Міжпредметні зв'язки

Для успішного проектування, виготовлення та оцінювання (самооцінювання) виробів у підручниках наводиться тематична інформація, **інтегрована з інформацією**:

інших навчальних предметів (*математики, біології, географії, фізики, хімії, креслення, образотворчого мистецтва, української мови, українознавства та ін.*);

основ виробничих процесів;

регіональних особливостей декоративно-ужиткових мистецтв тощо.

Інтегративна сутність трудового навчання забезпечує ефективне оволодіння предметною, галузевими та ключовими компетентностями.

Профінформація

Підручники містять обов'язкову тематичну **профінформацію**, що:

- спонукає учнів до пошуку додаткової інформації про уподобану професію,
- сприяє адекватному вибору профільного навчання,
- подальшому свідомому професійному самовизначенню учнів.

6. Особливості вимог до оцінки підручників з «Трудового навчання» для основної школи /початок/

- **Українознавчий аспект** реалізується в підручниках через навчальний матеріал різних видів декоративно-ужиткового мистецтва, відомості народного паремійного апарату, інформацію про вітчизняних учених та їхні досягнення, народних майстрів та їхні витвори тощо.
- Особистісно ціннісне сприйняття навчальної інформації, розвиток мислення учнів, **стимулювання творчої діяльності** досягається зрозумілим апаратом орієнтування, чітким формулюванням мотивації навчальної діяльності, повідомленням очікуваних результатів, діалоговим характером підручника, стилем викладу текстового матеріалу, змістовністю й образністю ілюстративного матеріалу, зображеннями зразків виробів, мистецьких творів, рубриками з «цікавинками», історичними довідками, наявністю вибору завдань за різними рівнями складності, критеріями оцінки навчальної діяльності тощо.
- Зміст підручників із трудового навчання в основній школі забезпечує послідовне оволодіння **творчими методами проектування** виробів: «фантазування», «застосування біоформ», «фокальних об'єктів», «комбінаторики» та ін. У 9 класі учні оволодівають основами біоніки в проектуванні за допомогою відповідного навчального матеріалу: текстового, ілюстративного, додаткового, творчих завдань, практичної роботи тощо.
- Особливе значення у класифікації, структуризації і успішному засвоєнні навчального матеріалу має **ілюстративний матеріал**: зображувальний (фотографії, репродукції, малюнки) та умовно-графічний (схеми, ескізи, кресленики, технологічні та маршрутні картки).

7. Особливості вимог до оцінки підручників з «Трудового навчання» для основної школи /закінчення/

- Кожна навчальна тема супроводжується відповідними **лабораторними, лабораторно-практичними й практичними роботами**, які забезпечують формування практичних умінь, поетапне створення особистісно та соціально значущих виробів. Вони різні за характером завдань, формою організації діяльності. Їх може бути навіть дві або три до кожного параграфу для вибору вчителя й учнів. До практичних робіт подаються **критерії їх оцінювання**.
- Обов'язково пропонується орієнтовний перелік **об'єктів творчої праці** для вибору учнів, зображення моделей-аналогів, які можуть бути використані для розроблення власного проекту. Крім того, надається можливість обирати об'єкт творчої праці поза орієнтовним переліком, наприклад, створювати вироби, актуальні для доброчинності, потреб конкретної школи, класу, учня, української армії тощо.
- **Система завдань**: інформаційно-дослідницьких, дизайнерських, конструкторських, технологічних, а також завдань для самоперевірки має бути достатньою для реалізації функції організації навчальної діяльності (індивідуально, у парі, у групі), а також мотиваційної, творчої й діагностичної функцій підручника.
- У підручнику мають бути відображені **механізми оцінювання** і визначення рівня оволодіння предметної проектно-технологічної компетентності кожного учня: підсумкові тестові та різнорівневі завдання до розділу або групи тем з чітко визначеними критеріями оцінювання.
- Окремі елементи **загальних тем**, такі як організація робочого місця, безпечні умови праці, виробничої санітарії й особистої гігієни, ощадливе та економне використання інструментів, конструкційних матеріалів є наскрізними в підручниках для всіх класів основної школи.

8. Запитання і завдання для перевірки рівня компетентності експерта проекту підручника з трудового навчання. №1-5

1. Для якої складової навчальної програми створюються підручники з трудового навчання?
а) інваріантної; б) варіативної.
2. Підручник для 9 класу розробляється відповідно до скількох блоків інваріантної складової навчальної програми?
а) одного; б) двох; в) трьох.
3. Яка основна особливість змісту сучасних підручників із трудового навчання для основної школи?
а) організовує процес навчання відповідно до послідовності технології виготовлення виробів із визначених програмою видів діяльності;
б) організовує процес навчання відповідно до структури й вимог проектно-технологічної діяльності щодо створення виробів із визначених програмою видів діяльності.
3. Які нововведення сучасного підручника з трудового навчання?
а) проектування виробів, рефлексія – осмислення й оцінювання освітніх результатів;
б) технологічні операції, процеси й дії щодо виготовлення виробів.
4. Яка правильна послідовність стадій процесу проектування виробу?
а) конструювання, підготовчо-аналітична, художнє моделювання, технологічна підготовка (розробка інструкційної картки);
б) підготовчо-аналітична, художнє моделювання, конструювання, технологічна підготовка (розробка інструкційної картки);
в) підготовчо-аналітична, художнє моделювання, технологічна підготовка (розробка інструкційної картки), конструювання;
г) художнє моделювання, технологічна підготовка (розробка інструкційної картки), конструювання, підготовчо-аналітична.
5. Позначте етапи технологічної підготовки процесу проектування.
а) дослідження проблем, визначення теми й мети проекту, опрацювання різних джерел інформації, розроблення критеріїв, яким повинен відповідати виріб;
б) моделювання виробу, розроблення ескізу виробу, розроблення композиції оздоблення виробу;
в) визначення розмірних характеристик виробу, креслення виробу, добір матеріалів та інструментів, розрахунки часових і матеріальних витрат;
г) визначення послідовності технологічних операцій, розроблення технологічної документації.

9. Запитання і завдання для перевірки рівня компетентності експерта проекту підручника з трудового навчання. №6-12

6. Визначення розмірних характеристик виробу, креслення виробу, добір матеріалів та інструментів, розрахунки часових і матеріальних витрат – це етапи:

- а) концептуальної підготовки процесу проектування виробу; б) художнього моделювання;
- в) конструювання; г) технологічної підготовки.

7. Укажіть основні компоненти підручника з трудового навчання. Заповніть таблицю.

1. Інформаційний	2. Репродуктивний	3. Творчий	4. Емоційно-ціннісний

8. Укажіть складові текстового компонента підручника з трудового навчання. Заповніть таблицю

Основний текст	Додатковий текст	Пояснювальний текст

9. Укажіть складові позатекстового компонента підручника з трудового навчання. Заповніть таблицю.

Ілюстрації	Апарат організації навчальної діяльності	Апарат орієнтування

10. У якій формі відображається українознавчий аспект змісту підручників із трудового навчання?

11. Якими засобами забезпечується особистісна орієнтованість підручника з трудового навчання?

12. Яка допустима кількість нових понять для засвоєння змісту одного параграфа підручника для 9-го класу?

10. Процес створення швейного виробу. Технологія виготовлення виробу

Процес створення швейного виробу

Проект: проектування, технологія виготовлення, оцінювання

Проектування:

Вибір об'єкта праці.

Художнє моделювання виробу.

Технічне конструювання виробу.

Добір матеріалів, інструментів і пристосувань.

Розробка технологічної послідовності пошиття виробу.

Технологія виготовлення виробу

Підготовка тканини до розкроювання.

Розкладання й розмічання викрійок на тканині.

Розкроювання деталей виробу.

Зметування виточок, бічних зрізів, обробка застібки тощо.

Перша примірка.

Обробка та з'єднання деталей крою.

Оздоблення виробу.

Друга примірка.

Остаточна обробка виробу

Оцінювання

Оцінювання якості швейного виробу.

Оцінювання результатів проектно-технологічної діяльності.

Презентація проекту.

11. Словник ключових понять та термінів

Зміст технологічної освіти – педагогічна модель соціального досвіду людства, тотожного за структурою, а не за обсягом людській культурі, взятій в аспекті культури організації сучасного виробництва.

Навчальний проект у межах трудового навчання – завершений цикл проектно-технологічної діяльності, спрямованої на вмотивоване одержання очікуваного результату у визначеній часовій послідовності, продуктом якої є поетапно виготовлений особистісно й соціально значущий виріб, змістове наповнення проектно-технологічних матеріалів та рівень сформованості проектно-технологічної предметної компетентності учнів.

Підручник з трудового навчання – інформаційно-діяльнісна модель процесу трудового навчання, що відображає мету, зміст, технологію реалізації певної дидактичної системи, спрямованої на реалізацію творчого потенціалу кожного учня.

Проектно-технологічна діяльність – універсальна діяльність, яка інтегрує всі види сучасної діяльності людини: від появи творчого задуму до реалізації готового продукту. Її завершеність визначається трьома фазами: проектуванням, технологією виготовлення і рефлексією.

Проектно-технологічна компетенція – сукупність наперед заданих, взаємопов'язаних знань, умінь, способів діяльності трудового навчання, що стосуються реальних об'єктів предметно-перетворювальної діяльності та орієнтовані на реалізацію творчого потенціалу учнів. Вони необхідні для реалізації навчальної проектно-технологічної діяльності.

Проектно-технологічна компетентність – набутий учнями в процесі трудового навчання інтегрований результат технологічної освіти, особистісні якості (здібності), досвід проектно-технологічної діяльності, що забезпечують готовність і здатність успішно застосовувати знання, вміння, способи діяльності в контексті створення реальних об'єктів діяльності.

Проектування – процес створення образу майбутнього художньо-матеріального виробу та визначення способів його виготовлення.

Рефлексія – осмислення, постійний аналіз і самооцінювання цілей, завдань, змісту та результатів проектно-технологічної діяльності.

Технологія – сукупність способів і засобів перетворення конструкційних матеріалів у виробі за наперед визначеною послідовністю та задля інтересів людини.

12. Література

1. Мачача Т. С. Проектування культуротворчого змісту освітньої галузі «Технології» / Т. С. Мачача. // Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць Інституту педагогіки НАПН України. Випуск 11. – К., Педагогічна думка, 2011. – С. 346–353.
2. Мачача Т. С. Підручник з технологій для основної школи як культурологічна інформаційно-діяльнісна модель / Т. С. Мачача. // Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць / [ред. кол.; наук. ред. – О.М. Топузов]. – К. : Педагогічна думка, 2012. – Вип. 12. – 784 с. – С. 168-174.
3. Мачача Т. Концептуальне осмислення культурологічного змісту трудового навчання учнів основної школи / Т. Мачача // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2012. – №5. – С. 14-19.
4. Мачача Т. Обґрунтування компетентнісного підходу до відбору і реалізації змісту технологічної освіти / Т. Мачача // Трудова підготовка в сучасній школі. – 2013. – №7-8 – С. 32-36.
5. Мачача Т. С., Вдовченко В. В. Трудове навчання та технології. 5-11 класи: методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу в 2015/2016 навчальному році з коментарем провідних фахівців / Т. С. Мачача, В. В. Вдовченко та ін. // Харків: Видавництво «Ранок», 2015. — 80 с.
6. Мачача Т. С. Експертиза шкільних підручників: інструктивно-методичні матеріали для експертизи електронних версій проектів підручників для учнів 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів [посібник] / За загальною редакцією Топузова О. М. – Київ : Педагогічна думка, 2016. – С. 112-117.

13. Запрошення до наукового, навчального та методичного співробітництва

Дякуємо за увагу!

**Запрошуємо
до наукового,
навчального та
методичного
співробітництва**

із

**Інститутом педагогіки
Національної академії
педагогічних наук
України**

Адреса

**вул. Січових Стрільців, 52-Д,
Київ, 04053, Україна**

Веб-сторінка

<http://undip.org.ua/>

E-mail

nauk_org_undip@ukr.net